

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія XXI століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

Використання топонімів південного регіону України в навчальному процесі.....	130
<i>Саккер Олександра</i>	
Жіночі персонажі російської народної казки та їхні міфологічні витоки.....	131
<i>Севрук Катерина</i>	
Образ жінки-борчині в романі В. Шкляра «Маруся».....	133
<i>Тіханова Регіна</i>	
Формування граматичної компетентності учнів у вивченні шкільного курсу морфології.....	135
<i>Трускал Марина</i>	
«Озерний вітер» Ю. Покальчука як зразок сучасної міфологічної прози	137
<i>Усатенко Вікторія</i>	
Верланізація у французькій мові та принципи побудови верланів.....	141
<i>Хардіков Олексій</i>	
My experience of teaching English.....	143
<i>Хоменко Нікіта</i>	
Терміни і професіоналізми в галузі бухгалтерського обліку: до проблеми розмежування	144
<i>Черевко Юлія</i>	
Роль бізнес-англійської мови у сучасному світі.....	146
<i>Черкашина Вікторія</i>	
Щастя як феномен буття людини.....	148
<i>Черкашина Вікторія</i>	
Linguistic deviations in media discourse.....	152
<i>Чеснюк Анастасія</i>	
Стилістичні засоби в медійному дискурсі (інтернет-магазинах).....	153
<i>Чеснюк Анастасія</i>	
Сталі вирази з семантикою «відсутність світла» в російській та китайській мовах (до постановки проблеми).....	155
<i>Чу Йівей</i>	

граматичного матеріалу та продуктивного формування мовних компетентностей з використанням комунікативного підходу.

Література

1. **Загальноєвропейські** Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273с. 2. **Дика Н. М.** Засвоєння синтаксичних та стилістичних норм літературної мови учнями загальноосвітніх навчальних закладів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №5. Педагогічні науки: зб. наукових праць. 2016. 8(3). С.211–218. 3. **Пентиліук М. І.** Попова О. А. Граматично правильне мовлення як основа запобігання комунікативній девіантності. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Острог: Вид-во НаУОА, 2017. Вип.68. С.124–131.

*Усатенко Вікторія Миколаївна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. Т.В. Веретюк*

«ОЗЕРНИЙ ВІТЕР» Ю. ПОКАЛЬЧУКА ЯК ЗРАЗОК СУЧАСНОЇ МІФОЛОГІЧНОЇ ПРОЗИ

Постановка наукової проблеми та її визначення. Сучасна проза є досить малодосліджуваною. З огляду на це, усебічний аналіз літературного доробку Ю. Покальчука є необхідним у контексті досліджень, присвячених розвитку сучасної літератури, проте закономірним кроком на початковому етапі цілісного вивчення творчого доробку письменника буде аналіз його окремих творів, одним з яких є «Озерний вітер».

Актуальність запропонованої теми наукового дослідження вмотивована необхідністю вивчення повісті Юрія Покальчука «Озерний вітер» як зразка міфологічної прози, адже цей твір раніше не став об'єктом літературознавчого аналізу.

Мета розвідки – аналіз фольклорно-містерійної повісті «Озерний вітер» Ю. Покальчука як зразка сучасної міфологічної прози.

Завдання. Розглянути творчість Юрія Покальчука в сучасній українській прозі; проаналізувати повість «Озерний вітер» Ю. Покальчука в контексті його життєвої філософії.

Методи наукових досліджень. Методологічну основу роботи складають аналітичний, компаративний та філологічний методи.

Практичне значення роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані на уроках української літератури в закладах середньої освіти та на заняттях з літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням одержаних наукових результатів.

Юрій Покальчук був творчою та енергійною людиною, який відомий своїм філософічним підходом до написання творів. Цього митця не можна не любити, він творив від чистої душі, його місією було відкривати для людей нові межі прочитання творів, пізнавати щось нове та зовсім незвичне.

На сьогодні його біографія та творчість має досить низький рівень досліджуваності серед науковців. Твори Ю. Покальчука є неординарними, неоднозначними, часом дискусійними. Йому вдавалися такі прийоми, які могли завести читача в оману та відкрити світ філософського мислення.

Твори Юрка Покальчука пройняті різною любов'ю: духовною, високою, романтично-піднесеною і суто людською, тілесною, пристрасною. Тією, яка возвеличує і підносить людину в її почуттях, і тією, яка руйнує, зводить нанівець душу і тіло вогнем несвідомого інстинкту [1: 37].

Праці письменника виділяються своєю індивідуальністю стилю, міфопоетичністю, оригінальністю та філософською думкою. Наявність його прози нагадує дитячий трепет, біг, шалену ходу, коли максималізм не дає права на думку. У ньому живе талант і геніальність, його життя повністю поєднане з літературою. «Пако – людина без часу. Поруч з ним ніколи не знаєш, скільки йому років чи скільки років тобі. Почуваєшся на рівних. Спілкування з ним комфортне», – признавався Юркові Покальчуку Любо Дереш [2: 7].

У кожному творі Юрія Покальчука читач може переконатися в тому, що добро завжди перемагає зло, що вихід є з будь-якої ситуації, що людські почуття можуть врятувати світ. Він переконаний, що саме любов допомагає долати екзистенціал, який називається самотністю [5: 69]. Прикладом такого доробку є поетична збірка «Не наступайте на любов». Це підсумковий поетичний доробок письменника, у якому розкривається його бурхлива, романтична, поглинута почуттями і пристрастями поетична натура. Багато поезій з цієї збірки покладено на музику. Пошук глибокого справжнього кохання, поцінування дружби, порядності, вірність високим ідеалам – ці вічні теми завжди знаходять відгук у серцях читачів незалежно від їхнього віку [4].

Юрій Покальчук має багату творчу спадщину. Він написав понад 17 книг («Хто ти?» (1976), «І зараз, і завжди» (1980), «Шабля і стріла» (1990), «Химера» (1992), «Заборонені ігри» (2005) та інші), які справили на аудиторію особливе враження. Кожна з них несе певне послання, має свій сакральний підтекст, який повинен пізнати кожен його читач.

Про нього існує безліч легенд. Хтось його шанує і захоплено читає, інші – зі щирим обуренням – критикують. Але він писав, примушуючи звертати увагу на те, від чого всі воліють відводити очі... хто ж із благополучних захоче знати правду про оскали суспільного дна? У різні часи він був літературознавцем і поетом, прозаїком і перекладачем, журналістом і будівельником, але завжди – авантюристом, який кожного разу піднімав кинуту долею рукавичку... [3].

«Озерний вітер» Ю. Покальчука є твором, який не схожий на всі його попередні. У ньому можна простежити екскурсію по магічному світові, яка заснована на дохристиянській міфології України. У тексті повісті автор

змальовує історію парубка Волина, якого спіткала біда. Шукаючи себе, своє місце в цьому світі, він потрапляє у химерний і зовсім йому незнаний чужий світ. Закохана в нього Царівна О допомагає оволодіти магічними силами і стати Княжичем Озера і начебто все йде своєю плінністю, парубок повністю забуває і відгороджується від людей, але зустріч з сільською дівчиною та жагуче кохання до неї повертає його до реального життя. Та щасливого кінця не буде, хлопець стає озерним вітром. Письменник актуалізує у творі первісні міфологічні начала людини, закладені в ній самою природою.

У творі Юрка Покальчука «Озерний вітер» змальовується пошук та вияв кольористики новизни природи людського буття. Людина щільно пов'язана зі світом, у якому живе, адже в природі немає ізольованих явищ, тут усе взаємодіє, усе творить гармонію буття. Автор заводить читача у химерний світ дохристиянської міфології України.

Художня концептуальність «Озерного вітру» ґрунтується на своєрідному осягненні таких взаємопов'язаних і водночас опозитивних понять, як світ Природи, що об'єднує постаті й реалізації з-поза людського середовища, тобто демонічний світ, і світ людей. Письменник змінює бачення міфологічних мотивів, пов'язаних із стосунками людини й природи, підпорядковуючи їх високим моральним принципам. В основі авторського бачення лежить національна модель світу, в якій закодовано сприйняття всесвіту українським народом упродовж віків. Юрій Покальчук актуалізує в людині первісні міфологічні начала, закладені в ній самою природою з їх складною системою кодування моделей буття, що беруть свій початок від архаїчних форм людської свідомості. Письменник застосовує у творі архетипні моделі індивідуальної та колективної психіки персонажів, бо саме вони дозволяють виокремити у свідомості людини успадковане від древніх поколінь уявлення про світ та місце власного буття в ньому [7: 155].

Автор переносить читача в прадавній світ язичника, який спочатку вибирає місце для по жертви богам, а потім для будівництва свого житла. Центром авторської розповіді є історія Волина, який через низку обставин перетворюється в озерний вітер. Наймолодший, найкрасивіший і найспритніший вічний підліток, у якому зупинився Час, змушений розриватися між світом звичайних людей і світом лісового люду. Йому потрібно з волі закоханої Царівни О жити в поза часі, стати часткою вічного життя, часткою природи, пізнаючи шал і пристрасть кохання, таїну тіла і принади пестоців, глибини, провалля і злету любовного божевілля з вічно юною царівною [7: 156].

Юрій Покальчук застосовує у творі народну міфологію, він наділяє русалку магічною силою, завдяки якій вона і заволодила душею Волина. Царівна відкриває новий світ для парубка – світ магічний, ще зовсім незнаний йому. Згодом він стає Княжичем Озера. «Його буття складалося у цьому химерному світі щасливо і бездумно. Він не пам'ятав нічого про свою родину, тільки десь у потаємних глибинах нової свідомості лишалося, що він був колись смертною людиною» [6: 28]. Важливим у повісті є момент, коли в ніч на Івана Купала Волин змагається з темними силами, щоб зірвати квітку

папороті та стати сильнішим. Цей епізод свідчить про міфологічні мотиви у творі.

Письменник не застосовує традиційний підхід у зображенні міфологічного часу. Ніщо не може втратитися остаточно й ніщо не народжується, щоб вічно тривати «у нескінченності є свої кінці і початки, вони лежать в інших марозрозумілих на перший погляд вимірах, які спізнаються лише тоді, коли сам у них втрапляєш» [7: 157].

Читаючи твір, можна зрозуміти, що любов – це всеосяжне переживання, у якому звершується універсальний зв'язок між людиною і космосом. Погляд автора на почуття і стосунки закоханих підпорядкований екзистенційно-кордоцентричним світоглядним орієнтаціям української ментальності, яка завжди визнавала пріоритет «серця» над «головою» [7: 158]. Попри почуття, які на початку з'являються до русалки, Волин закохується у вродливу дівчину з нового села, ним починає керувати пристрасть. Саме ця подія допомагає Княжичу Озера опинитися поза межами демонічного світу, вона наче повертає його думки та мислення до справжнього людського світу: «Я люблю життя! І хочу, аби Леа жила і я аби був з нею, кілька зможу! І ніхто, ніхто не може перепинити мене, ніщо також ніщо!» [6: 55]. Любов у творі постає як найвища моральна цінність – це всеосяжний спектр емоцій та почуттів.

Автор застосовує у повісті архаїчні ритуальні комплекси задля відтворення екзистенційного досвіду героя. Волин протягом твору два рази зустрічається з квіткою папороті: спочатку вона допомагає підлітку стати Княжим Озера, а вдруге квітка стає запорукою рятунку від пройдешніх бід. Його вчинки несуть за собою сакральний зміст: «Хто зірве квітку папороті – той усе знатиме, вмітиме та розумітиме». Після цього його відчуття наштотують на розуміння того, що нарешті він може бути самим собою. Він прагне подолати свій розрив з людським світом, надіється стати знову людиною, створити родину. На думку автора, саме вона є джерелом щастя для кожної людини. «Може, я стану людиною?... Може, якийсь час поживу з ними і навчусь жити, як воїн? І в мене також будуть діти...» [6: 79]. Саме дівчина Леа, яку він побачив біля озера, окриляє його, повертає до життя дає надію. Однак не завжди любові достатньо для гармонізації свого життя. Родина повноцінна тільки тоді, коли підпорядковується морально-звичаєвич законам людства. Порушення цих законів тягне за собою покарання. Юрій Покальчук начебто переосмислює біблійну притчу про Каїна і Авеля, щоб довести Волина до повного прозріння. Її можна інтерпретувати як вказівку на те, що жагуче кохання парубка та дівчини з села – це порушення звичаєвої системи відносин світу людей і світу Природи, яке викликає агресивну реакцію, оснований на заздощах їхнього кохання.

З самого початку Волин шукав себе, він прагнув знайти своє призначення, але вже пізно зрозумів, що родина, затишок рідної оселі та материнська увага – це все, що йому потрібно для щастя.

У творі «Озерний вітер» автор натхненно попрацював з уявою в прадавньому світі своїх предків, які вірили в бога неба Сварога, у його сина Дажбога, у грізного Перуна, у Велеса – бога багатства і худоби, пологів і пряжі.

Юрій Покальчук відтворює цей волинський пантеон богів, придумує нових лісових духів, лісових і озерних демонів і змієлюдів, перевертнів, вовкулаків, планетників, людозміїв, доповнює систему вірувань, звичаїв, обрядів поліщуків [2: 10].

Висновки. Юрій Покальчук та його повість «Озерний вітер» є унікальним творінням у сучасній українській прозі. Значною особливістю є використання міфологічних рис, якими наповнений цей твір. «Озерний вітер» – це поєднання реального світу з магічним, це жагуче почуття кохання, філософські думки, перехресні зв'язки з притчами, зображення української легенди про цвіт папороті та багато іншого. Автор багато чого змінює: злі міфічні істоти перетворюються в добрих, які підтримують баланс та гармонію.

Перспективи подальших досліджень в окресленому напрямі. Ця робота дає поштовх для подальших досліджень, адже вивчення тенденції сучасної прози та міфології в Україні майже не розглянуті в літературі, тому сподіваємось, що ця проблема буде вирішена.

Література

1. Вивчаємо українську мову та літературу: наук.-метод. журн. ТОВ «Вид. група «Основа»; голов. ред. К. Голобородько. Харків: Основа, 2003. 32(108). С. 36–39. **2. Жулинський М.** «...Час поламався на твоєму березі». Сумуючи за Юрком Покальчуком. *Сучасність*. 2001. № 2. С. 3–16. **3. Київська Русь:** літ.-критич. час. ТОВ «Видавничий Дім “Факт”»; голов. ред. Д. Стус. Київ: Факт, 2007. 6 (XV). С. 134. **4. Літературний код Ю. Покальчука:** інтелект-реліз / укладач В. В. Потуремець; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. Полтава, 2016. С. 4. **5. Макаренко Л.** Звукова палітра Юрка Покальчука. *Мандрівець*. 2011. № 3. С. 66–70. **6. Покальчук Ю.** Озерний вітер. *Шабля і стріла*. Харків, 2003. С. 3–88. **7. Ступінська Г.** Осягнення буття в художньому дискурсі повісті Юрка Покальчука «Озерний Вітер». *Наукові записки. Серія: Літературознавство* / за ред. проф. М. Ткачука. Тернопіль: ТНПУ, 2007. Вип. 22. С. 54–161.

УДК 811.133.1

Хардіков Олексій Павлович
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук.кер.: к. філол. н., доц. А.В. Лепетюха

ВЕРЛАНІЗАЦІЯ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ТА ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ВЕРЛАНІВ

У цьому дослідженні верлан (фр. *verlan*) розглядається як вид французького арго, молодіжногосленгу, який створюється на базі слів літературної мови з приголоснимілітерами у зворотному порядкута голосними, що часто змінюються набуквосполучення *eu* (*arabe* → *beur* (араб), *mec* → *keim* (хлопець), *mère* → *reum* (матір)). Побудова у зворотному порядку застосовується також до складів (*prison* → *zonpri* «в'язниця»)[3: 5].